

Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:183 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer samt en motion som väckts av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att riksdagen ska godkänna en successiv avveckling av inkomstgarantierna för konstnärer samt att medel som frigörs efter hand överförs till pensionsgrundande tidsbegränsade långtidsstipendier.

Motionens två yrkanden avstyrks av utskottet. Det första yrkandet går ut på att riksdagen ska avslå regeringens förslag. Det andra syftar till att en översyn ska göras av bestämmelserna för inkomstgarantierna.

I betänkandet finns en reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden	5
Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer	5
Reservation	8
Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer (s, v, mp)	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
Följdmotionen	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer

Riksdagen godkänner regeringens förslag om en successiv avveckling av inkomstgarantier för konstnärer och en överföring av frigjorda medel till pensionsgrundande tidsbegränsade långtidsstipendier. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:183 och avslår motion

2009/10:Kr6 av Leif Pagrotsky m.fl. (s, v, mp) yrkandena 1 och 2.

Reservation (s, v, mp)

Stockholm den 27 april 2010

På kulturutskottets vägnar

Siv Holma

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Siv Holma (v), Christer Nylander (fp), Cecilia Magnusson (m), Leif Pagrotsky (s), Anne Marie Brodén (m), Lars Wegendal (s), Nikos Papadopoulos (s), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Olof Lavesson (m), Esabelle Dingizian (mp), Göran Montan (m), Anneli Särnblad (s), Leif Pettersson (s), Solveig Ternström (c), Lars-Axel Nordell (kd), Solveig Hellquist (fp) och Per Lodenius (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2009/10:183 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer samt två motionsförslag som väckts med anledning av propositionen.

Regeringen aviserade i den kulturpolitiska propositionen Tid för kultur (prop. 2009/10:3) att de medel som i dag är avsatta för statliga inkomstgarantier för konstnärer successivt borde omvandlas till tidsbegränsade stipendier till verksamma konstnärer. Omvandlingen borde inledas under 2010 (prop. s. 58). Förutsättningarna för förändringen har utvecklats närmare i departementspromemorian Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer (Ku2009/2332/KV). Promemorian har remissbehandlats.

Bakgrund

Inkomstgarantier för konstnärer infördes 1976 och ersatte därmed bidragsformen konstnärsbelöning som gällt sedan 1964. Motivet för att ersätta konstnärsbelöning med den nuvarande inkomstgarantiordningen var att belöningarnas karaktär av hedersbevis inte längre ansågs vara det primära. I stället betonades vikten av att skapa ekonomisk trygghet i det konstnärliga arbetet.

Bestämmelser för garantin finns i förordningen (1976:504) om inkomstgarantier för konstnärer.

Innehavare av inkomstgaranti utses av

- styrelsen för Sveriges författarfond (gäller dramatiker, författare, översättare och kulturjournalister)
- Konstnärsnämnden (gäller övriga konstnärer).

Antalet garantirum uppgår 2010 till 157 stycken.

Garantin uppgår per år till ett belopp som maximalt motsvarar fem gånger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. År 2009 var basbeloppet 42 800 kronor och garantin uppgick således till 214 000 kronor. Garantin är utformad med en avtrappningsregel som innebär att inkomster av eget arbete minskar utfallet av garantin.

Under 2009 utbetalades totalt ca 17,6 miljoner kronor till mottagarna, vilket betyder att ca 50 % av det totala förordningsreglerade garantiutrymmet utnyttjades.

Medel för garantin anvisas under en särskild anslagspost under anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer*. För 2010 har 16,8 miljoner kronor anvisats för ändamålet.

Utskottets överväganden

Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag att inkomstgarantierna för konstnärer ska avvecklas successivt och att frigjorda medel ska överföras till pensionsgrundande tidsbegränsade långtidsstipendier. Riksdagen avslår dels ett motionsförslag som går emot regeringens förslag, dels ett motionsförslag om en översyn av inkomstgarantiordningen.

Jämför reservation (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att inkomstgarantin för konstnärer ska avvecklas successivt i de delar som avser nyutnämningar av garantimottagare. Frigjorda medel ska överföras till pensionsgrundande tidsbegränsade långtidsstipendier. De innehavare som sedan tidigare utsetts till mottagare av inkomstgarantier ska behålla sin garanti.

Motionen

I *motion Kr6* av Leif Pagrotsky m.fl. (s, v, mp) föreslår motionärerna att regeringens förslag ska avslås av riksdagen. Enligt motionärerna har de personer som utsetts till innehavare av inkomstgarantier på ett övertygande sätt under många år gjort ovärderliga konstnärliga insatser. Inkomstgarantin är ett erkännande av dessa insatser och gör det möjligt för konstnärerna att fortsätta sitt arbete (yrkande 1).

I samma motion anser motionärerna att det finns skäl att reformera inkomstgarantisystemet. De föreslår därför att en översyn ska göras som bl.a. tar hänsyn till den ojämna fördelningen mellan olika konstarter. Vidare bör fördelningen mellan män och kvinnor ses över. Översynen bör också ta hänsyn till att konstnärer i dag driver sin verksamhet i olika former, som anställda med A-skatt, som enskild näringsverksamhet eller i aktie- eller handelsbolag (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar kulturutskottet att konstnärskollektivet är en högt utbildad yrkeskategori med en förhållandevis osäker arbetsmarknad och att konstnärernas inkomster ligger väsentligt lägre än övriga befolkningens.¹

¹ Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005. Utgiven av Konstnärsnämnden 2009.

Konstnärspolitiken har under lång tid syftat till att skapa villkor som gör det möjligt för de professionella konstnärerna att basera sin försörjning på ersättning för konstnärligt arbete. Det statliga stödsystemet bygger på olika ersättnings- och bidragsformer. Bidrag utgår enligt förordningen (1976:528) om bidrag till konstnärer i form av konstnärsbidrag, projektbidrag och långtidsstipendier och delas liksom inkomstgarantierna ut till professionella konstnärer av Konstnärsnämnden och styrelsen för Författarfonden. Bidragen gör att konstnärerna under viss tid kan ägna sig åt konstnärligt utvecklingsarbete under ekonomiskt trygga former, medan inkomstgarantierna ger motsvarande trygghet livet ut. Utskottet erinrar om att även andra kulturpolitiska insatser som t.ex. Skapande skola och satsningarna på att bilda nya samverkansformer mellan kulturpolitiken och näringspolitiken respektive politiken för regional tillväxt syftar till att stärka konstnärernas arbetssituation.

Utskottet delar regeringens uppfattning att principen för statligt stöd till konstnärer bör vara att det ska betalas ut som ersättning för konstnärligt arbete som utförts eller som bidrag för att skapa ekonomiskt utrymme för mottagaren att ägna sig åt sin konstnärliga verksamhet och utveckla sitt konstnärskap. Vidare anser utskottet att det är angeläget att staten återkommande prövar stödformerna för att kunna driva en aktiv och effektiv konstnärspolitik. Som framgår av propositionen har detta också gjorts, senast på 1990-talet, dock utan att ordningen med inkomstgarantier ändrades.

De skäl som anförs i propositionen för att successivt avveckla inkomstgarantierna och omvandla dem till pensionsgrundande långtidsstipendier är övertygande. Det innebär att medelsanvändningen i fortsättningen blir flexibla och att fler professionella konstnärer kommer att kunna få stöd som är pensionsgrundande. Utskottet ser därför – i motsats till motionärerna bakom motion Kr6 (s, v, mp) – positivt på att inkomstgarantierna successivt avvecklas och omvandlas till långtidsstipendier.

Motionärerna har i likhet med flera remissinstanser pekat på betydelsen av att inkomstgarantin även ska ses som ett erkännande av ett stort konstnärskap. Utskottet vill därför påminna om att långtidsstipendierna utgår till aktiva konstnärer som under en längre tid dokumenterat konstnärlig verksamhet av god kvalitet. Även det förhållandet att en konstnär tilldelas ett sådant stipendium utgör ett erkännande, som man inte bör bortse från i sammanhanget.

I samma motion, Kr6 (s, v, mp), föreslår motionärerna att en översyn ska göras av bestämmelserna för fördelningen av inkomstgarantierna (yrkande 2). Utskottet har noterat att Konstnärsnämnden i sitt remissyttande över promemorian Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer har framfört att det finns brister i inkomstgarantisystemet. Eftersom stödordningen troligtvis kommer att finnas kvar under ytterligare några decennier bör förordningens bestämmelser revideras anser nämnden. För de innehavare som har lägst egen inkomst gör garantins regler att det i princip inte "lönar sig" att arbeta. Ett annat skäl för att se över systemet är att

konstnärer i dag inte enbart verkar som löntagare utan även som näringsidkare med enskild firma, aktiebolag, handels- eller kommanditbolag, ideell eller ekonomisk förening.

Utskottet anser för sin del att Konstnärsnämndens påpekanden är beaktansvärda. Med tanke på att stödordningen sannolikt kommer att finnas kvar under ytterligare en mansålder är det fullt rimligt att regeringen gör en samlad bedömning av för- och nackdelar med att bibehålla nuvarande utformning av stödbestämmelserna. Utskottet kan dock inte se att det är motiverat att riksdagen gör ett uttalande i frågan.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motion Kr6 (s, v, mp) yrkandena 1 och 2.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstagande har föranlett följande reservation.

Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer (s, v, mp)

av Siv Holma (v), Leif Pagrotsky (s), Lars Wegendal (s), Nikos Papadopoulos (s), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Esabelle Dingizian (mp), Anneli Särnblad (s) och Leif Pettersson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om en successiv avveckling av inkomstgarantier för konstnärer och en överföring av frigiorda medel till pensionsgrundande tidsbegränsade långtidsstipendier samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:Kr6 av Leif Pagrotsky m.fl. (s, v, mp) yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2009/10:183.

Ställningstagande

Som framgår av vår motion Kr6 (s, v, mp) har inkomstgarantier tilldelats konstnärer som under många år har gjort ovärderliga konstnärliga insatser. Inkomstgarantierna är ett erkännande av dessa insatser och gör det möjligt för konstnärerna att fortsätta sitt arbete. Enligt vår uppfattning behövs denna stödform vid sidan av de pensionsgrundande långtidsstipendierna.

Inkomstgarantierna har funnits sedan 1960-talet (då med beteckningen konstnärsbelöning). Därför är det motiverat att göra en översyn av stödformen och eventuellt revidera den på några punkter. I ett sådant sammanhang bör man ta hänsyn till den ojämna fördelningen av garantirummen mellan olika konstarter. Även fördelningen mellan kvinnor och män bör ses över. Översynen bör också ta hänsyn till att konstnärer i dag driver sin verksamhet i olika former: som anställda med A-skatt, som enskild näringsverksamhet eller i aktie- eller handelsbolag.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör avslå propositionen och bifalla motion Kr6 (s, v, mp) yrkandena 1 och 2.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:183 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer :

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om en successiv avveckling av inkomstgarantier för konstnärer och en överföring av frigjorda medel till pensionsgrundande tidsbegränsade långtidsstipendier (avsnitt 4).

Följdmotionen

2009/10:Kr6 av Leif Pagrotsky m.fl. (s, v, mp):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att avveckla inkomstgarantier för konstnärer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av inkomstgarantier till konstnärer ska ske.